

Finansutskottets betänkande

1999/2000:FiU15

Vissa finansmarknads-, försäkringsrörelse- och kreditupplysningsfrågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet en motion från allmänna motionstiden 1998 och tio motioner från allmänna motionstiden 1999. Motionerna behandlar dels vissa finansmarknads- och försäkringsrörelsefrågor, dels vissa frågor som rör kreditupplysning.

Utskottet avstyrker samtliga motioner. Till betänkandet har fogats fyra reservationer och ett särskilt yttrande.

Motionerna

Motionsyrkanden angående finansmarknaden

1999/2000:Fi705 av Ewa Thalén Finné (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av banklagen.

1999/2000:Fi708 av Ronny Olander och Jarl Lander (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en rapport över kreditutvecklingen och underlagen för kreditprovningar.

1999/2000:Fi710 av Anders Ygeman m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av reformerade regler för information vid fondsparande.

1999/2000:N388 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) vari yrkas

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokala börser.

Motionsyrkanden angående försäkringsrörelse

1999/2000:Fi701 av Kent Olsson och Inger René (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kollektiva hemförsäkringar.

1999/2000:Fi702 av Karin Falkmer (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att kollektiv sakförsäkring endast får tecknas med den individuella försäkringstagarens aktiva samtycke i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen beslutar att kollektiv sakförsäkring skall upphandlas i fri konkurrens i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning beträffande organisationers befogenheter gentemot sina medlemmar.

1999/2000:Fi704 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om könsuppdelade pensionsförsäkringar.

Motionsyrkanden angående kreditupplysning

1998/99:Fi707 av Inga Berggren m.fl. (m, kd, c, fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att krav införs i kreditupplysningslagen på att den som lämnar råd och omdömen om kreditvärdighet också tydligt skall redovisa på vilken grund detta sker,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett system enligt Schufamodellen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en bestämmelse införs i kreditupplysningslagen om att den som lämnar en kreditupplysning som innehåller uppgift om att mål om betalningsföreläggande inletts också skall ange om motparten har bestritt ansökan.

1999/2000:Fi703 av Bengt Silfverstrand (s) vari yrkas att riksdagen beslutar om ändring i kreditupplysningslagen med innebörden att kreditupplysningsföretagen inte tillåts att lämna ut uppgifter om att en person fått skuldsanering eller att betalningsanmärkningar kvarstår efter det datum då skuldsaneringen avslutats.

1999/2000:Fi706 av Rolf Åbjörnsson (kd) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av kreditupplysningslagen och återkommer med förslag till ändringar i densamma.

1999/2000:Fi713 av Per Rosengren m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beloppsgräns för registrering i upplysningsregister.

Finansmarknaden

Marknadsföring*Motionen*

I motion Fi705 av Ewa Thalén Finné (m) anføres att bankerna och andra finansiella aktörer på den svenska marknaden marknadsför många olika typer av tjänster. För konsumenterna är tjänsterna i princip omöjliga att bedöma. I Sverige finns inte någon lagstiftning som reglerar hur de finansiella aktörerna får marknadsföra sina tjänster. Motionären anser att en översyn bör göras av banklagen som innefattar dels hur de finansiella aktörerna skall få marknadsföra sina tjänster, dels vilket ansvar de finansiella aktörerna skall ha mot konsumenten.

Finansutskottets ställningstagande

Under de senaste åren har en rad reformer genomförts för att stärka konsumenternas ställning.

Regler om marknadsföring finns i marknadsföringslagen (1995:450). Enligt lagen skall marknadsföringen stämma överens med god marknadsföringssed och även i övrigt vara tillbörlig mot konsumenter och näringsidkare. Vid marknadsföringen skall lämnas sådan information som är av särskild betydelse från konsumentsynpunkt. Konsumentverket/Konsumentombudsmannen bevakar marknadsföring och avtalsvillkor på det finansiella området. Från den 1 december 1997 har Konsumentombudsmannen fått möjlighet att i en tvist mellan en konsument och en näringsidkare som gäller en finansiell tjänst biträda konsumenten såsom ombud vid allmän domstol och kronofogdemyndigheter.

Regeringen tillkallade den 7 januari 1999 en parlamentarisk kommitté som skall lämna förslag om hur den framtida konsumentpolitiken skall utformas (Konsumentpolitiska kommittén 2000). Av direktiven (dir. 1999:1) framgår att kommittén särskilt skall analysera målen och medlen för konsumentaspekterna inom bl.a. området finansiella tjänster. I direktiven framhålls att Sverige har ett gott grundläggande konsumentskydd och att det finns en konsumentskyddande lagstiftning inom området finansiella tjänster. Kommittén skall analysera om det konsumenträttsliga skyddet på området finansiella tjänster, inte minst vad gäller informationskrav, är tillräckligt. Kommitténs förslag skall redovisas senast den 15 mars 2000.

I oktober 1999 presenterade kommittén en delrapport om Finansiella tjänster. Rapporten är i första hand en lägesbeskrivning och ett diskussionsunderlag. I rapporten konstaterar kommittén att det konsumentskydd som finns på området finansiella tjänster är gott. Såväl lagstiftning som de övriga instrument som finns för efterlevnad och övervakning av marknaden uppfyller i stort de krav som kan ställas. Till detta kommer att regeringen och berörda myndigheter fortsätter att aktivt verka för ett bättre konsumentskydd genom det arbete som sker här hemma, i EU och i det nordiska samarbetet. När det

gäller förhållandena och utvecklingen på marknaden för finansiella tjänster har kommittén från ett konsumentperspektiv funnit vissa problem och frågor aktuella och av intresse. Kommittén tar bl.a. upp informationsbehovet och frågan om ansvar vid rådgivning. – Kommittén kommer i sitt slutbetänkande att ta definitiv ställning till de frågor som aktualiseras i rapporten.

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår att den fråga som motionären tar upp är föremål för översyn av Konsumentpolitiska kommittén. Utskottet anser därför inte att det finns anledning att föreslå någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen. Motion Fi705 (m) avstyrks.

Kreditutveckling och kreditprövning

Motionen

I *motion Fi708* av Ronny Olander och Jarl Lander (s) görs en genomgång av kreditutvecklingen under de senaste åren jämfört med perioden i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet. Totalt sett är dagens utveckling på kreditmarknaden inte särskilt oroväckande, men det finns klart oroande tendenser vad gäller t.ex. utlåning utan godtagbar säkerhet, enligt motionärerna. T.ex. har finansbolagens utlåning till hushållen ökat mycket kraftigt, även om finansbolagen står för en relativt liten andel av hushållens upplåning. Precis som i slutet av 1980-talet kan man i dag se erbjudande om snabba och under perioder ”räntefria” lån. Vidare är den finansiella situationen i fastighetsbolagen inte fullt så positiv som i företagssektorn som helhet. Trots fallande räntor har inte räntetäckningsgraden – rörelseresultaten och finansiella intäkter som andel av räntekostnaderna – stigit nämnvärt i fastighetssektorn. Dessutom är skuldsättningsgraden i fastighetsbolagen fortsatt hög, om man undantar de börsnoterade bolagen. Enligt motionärerna bör en offentlig rapport och bedömning av utlåningshastigheten och underlagen för kreditprövningar i instituten tas fram. En sådan rapport skulle skapa en nödvändig debatt i ämnet.

Finansutskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är det angeläget att samhället noga följer och värderar utvecklingen på finans- och kreditmarknaderna. Ett händelseförlopp, liknande det i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet, då stora obalanser på finansmarknaderna bidrog till den värsta finans- och fastighetskrisen i modern tid, måste undvikas.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att Riksbanken och Finansinspektionen, vilkas huvuduppgifter bl.a. är att främja ett stabilt kredit- och betalningsväsende, även tar fram återkommande offentliga analyser av både den kortsiktiga och den långsiktiga utvecklingen på marknaderna, vid sidan av den löpande statistikinsamlingen över kreditmarknadens utveckling. Riksbanken publicerar två gånger om året den s.k. stabilitetsrapporten, och Finansinspektionen avger en gång om året en offentlig rapport till regeringen om läget på finansmarknaden. Avsikten är bl.a. att rapporterna skall fun-

gera som tidiga varningssignaler samt stimulera till en bredare offentlig diskussion om finansmarknadens stabilitet och utveckling.

Finansinspektionen gör i sin senaste rapport till regeringen (De finansiella företagen och marknaderna. Regeringsrapport den 1 november 1999) bedömningen att det i det korta perspektivet inte finns några inhemska hot mot stabiliteten på finansmarknaderna. Anledningen är bl.a. den höga tillväxten och den låga inflationen. Riskerna i bankernas och kreditinstitutens låneportföljer är små, och kreditförlusterna är i det närmaste obefintliga. Enligt Finansinspektionen finns det inte heller några tecken på en snabb uppbyggnad av riskerna i systemet, och för närvarande är finansinstitutens kapitalstyrka i relation till riskerna god. I takt med att konjunkturen förstärks kommer dock kreditexpansionen till hushållen och företagen att tillta. Detta betyder, enligt Finansinspektionen, att kontroll och tillsyn nu måste fokuseras på den ökade risk i finansinstituten som utlåningsökningen medför. Detta förstärks ytterligare av att flera banker och kreditinstitut planerar att fusionera sig eller köpa andra banker, vilket påverkar kapitalstyrkan i bolagen. I rapporten menar också Finansinspektionen att företagen i finanssektorn måste bli bättre på att värdera kreditrisker. Inspektionen kommer därför framöver att extra bevaka hur företagen mäter, styr och prissätter sina risker.

Riksbanken bedömer i sin senaste stabilitetsrapport från slutet av oktober 1999 (Finansiell stabilitet, nr 2 oktober 1999) att det svenska finansiella systemet är stabilt, även om det finns en del tecken på att riskerna i systemet ökat sedan förra rapporten i början av maj 1999. En av de risker som Riksbanken lyfter fram är att den underliggande intjäningsförmågan i banksektorn är i vikande trots att lönsamheten för närvarande är god och kreditförlusterna är små. En anledning är att bankernas kostnader ökar bl.a. till följd av expansionen i Norden och IT-utbyggnaden. Andra risker är den kraftiga höjningen av fastighetspriserna och den låga direktavkastningen på flerbostadshus i storstadsregionerna. Den ökade utlåningen till hushållen och den ökade skuldsättningen i förhållande till disponibel inkomst innebär också en viss ökad risk i hushållssektorn. Vidare är, enligt Riksbanken, exponeringarna i den svenska banksektorn för s.k. motparts- och avvecklingsrisker betydande. Det innebär att det finns risk för spridning om en enskild bank får problem.

Med anledning av det som anförts ovan finns det enligt utskottets mening för närvarande inget behov av att ytterligare utveckla rapporteringssystemet om utvecklingen på de finansiella marknaderna. Utskottet avstyrker därför förslaget i motion Fi708 (s).

Avgiftsinformation till fondsparare

Motionen

I motion Fi710 av Anders Ygeman m.fl. (s) anför motionärerna att inom de närmaste åren kommer 5–6 % av de anställdas löner att avsättas i olika fonder till de anställdas pensioner. Det privata pensionssparandet tenderar också att öka. För en genomsnittlig löntagare kan det vara svårt att jämföra olika fondbolags avgifter. Motionärerna anser att alla fondbolag bör åläggas att

redovisa alla avgifter på ett sådant sätt att det underlättar jämförelser mellan olika fonder. Härigenom kan oskäligen avgiftshöjningar förhindras. Motionärerna anser således att det föreligger behov av reformerade regler för information vid fondsparande och att detta bör ges regeringen till känna.

Finansutskottets ställningstagande

Den 1 juli 1999 infördes regler om individuell kostnadsinformation till fondandelsägare (prop. 1997/98:160, bet. 1998/99:FiU7, rskr. 1998/99:14, prop. 1998/99:93, bet. 1998/99:FiU21, rskr. 1998/99:195). Enligt en ny bestämmelse i lagen (1990:1114) om värdepappersfonder skall fondbolagen varje år skriftligen informera varje andelsägare i en värdepappersfond om hur stort belopp av de totala kostnaderna som belastat fonden under det närmast föregående kalenderåret som hänför sig till andelsinnehavet. Informationen skall avse samtliga kostnader som belastar fondförmögenheten oavsett på vilket sätt de debiteras fonden. Det totala beloppet skall delas upp i två delposter: förvaltningskostnader och övriga kostnader. Även individuella pensionssparare som placerar sina sparmedel i värdepappersfonder skall få samma information som andra fondandelsägare. Mot denna bakgrund anser inte utskottet att det finns anledning att föreslå någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen. Motion Fi710 (s) avstyrks.

Lokala börser

Motionen

I *motion N388* av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) yrkande 22 anser motionärerna att det är viktigt att ägandet av företagen får en ökad lokal anknytning. Motionärerna anser därför att framväxten av lokala börser bör stimuleras.

Finansutskottets ställningstagande

En ny börslagstiftning trädde i kraft den 1 januari 1993 (prop. 1991/92:113, bet. 1991/92:NU26, rskr. 1991/92:321). Den nya lagstiftningen innebar flera förändringar. Det legala monopol som Stockholms fondbörs hade på att organisera handel med fondpapper – främst aktier och obligationer – avskaffades. Börslagstiftningen utvidgades samtidigt till att inbegripa handel med alla slag av finansiella instrument. Därigenom kom bl.a. derivatinstrument såsom optioner och terminer att omfattas.

Fri etableringsrätt och fri konkurrens mellan börser utgör två grundprinciper i det nya regelverket. Kännetecknande är också att det är frivilligt att söka börsauktorisering. I propositionen (1991/92:113 s. 64) anförs att departementschefen förordar ”en ordning där flera marknadsplatser tillåts att organisera handel med fondpapper och andra finansiella instrument. Därigenom får aktörerna en möjlighet att välja vilka alternativ som bäst främjar en effektiv marknad. Detta bör kunna bidra till en mer dynamisk utveckling inom börsområdet. Förutsatt att marknadsunderlag finns kan marknadsplatser av varierande storlek och med olika inriktning bildas. Bl.a. kan man tänka sig

mindre marknadsplatser med regional anknytning och särskilda marknadsplatser för aktier m.m. i mindre och medelstora företag”.

Genom den nya börslagstiftningen infördes auktoriserad marknadsplats som en alternativ auktorisationsform till börs. Kraven på en sådan auktoriserad marknadsplats är i vissa avseenden lägre än vad som gäller för en auktoriserad börs.

Utskottet kan inse värdet av att ägandet av företagen får en ökad lokal anknytning. I enlighet med sitt tidigare ställningstagande (bet. 1997/98:FiU21) finner dock utskottet inte anledning för riksdagen att begära att regeringen tar särskilda initiativ för att stimulera framkomsten av regionala marknadsplatser. Motion N388 (mp) yrkande 22 avstyrks.

Försäkringsrörelse

Kollektiva hemförsäkringar (gruppförsäkringar)

Motionerna

I *motionerna Fi701* av Kent Olsson och Inger René (m) samt *Fi702* av Karin Falkmer (m) anför motionärerna att varje individ själv måste få välja vilket försäkringsbolag han eller hon vill anlita. Kollektiva sakförsäkringar bör vara baserade på individuell anslutning. Motionärerna anser att det beträffande kollektiva sakförsäkringar av typen hemförsäkringar, som tecknas av fackliga eller andra organisationer i en omfattning som kan påverka försäkringsbranschens sunda utveckling, bör vara ett oavvisligt krav att den avtalsslutande organisationen inhämtar anbud från flera konkurrerande försäkringsbolag. I motion *Fi701* (m) anføres att samtliga fackförbund som har valt att teckna kollektiva hemförsäkringar för sina medlemmar har tecknat sina försäkringar i Folksam. Andra bolag har inte givits tillfälle att vara med och konkurrera. Fackförbunden har valt att stödja det fackföreningsägda Folksam utan att veta om deras medlemmar gynnas. Detta är ett oansvarigt sätt att handskas med medlemmarnas pengar och i allra högsta grad konkurrens-hämmande och stötande.

I motion *Fi702* (m) anför motionären att kollektivets medlemmar mister sin valfrihet samtidigt som försäkringslösningar för dem som inte tillhör kollektivet riskerar att bli dyrare. Det finns också en uppenbar risk för att ett hushåll dubbelförsäkras eller t.o.m. trippelförsäkras. Bristen på sund konkurrens på försäkringsområdet kan försvåra för dem som inte tillhör en organisation att få försäkringsskydd till rimlig kostnad. Dessutom föreligger det en uppenbar risk för att det uppkommer en monopolliknande situation på försäkringsmarknaden som måste undvikas. Bl.a. av dessa skäl anser motionären att det är viktigt att kollektiv sakförsäkring upphandlas i fri konkurrens på lika villkor. Även om det finns en reservationsrätt är anslutningsformen, enligt motionärerna, en form av negativ avtalsbindning som inte är tillåten på marknaden i övrigt. Det saknas i dag klara regler för de enskilda medlemmarnas ställning i förhållande till medlemsorganisationerna. Det finns därför behov av en lagstiftning som klargör hur långt organisationers befogenheter sträcker sig i förhållande till den enskilde medlemmen. I motion *Fi701* (m) förespråkas att ett förbud mot kollektiva hemförsäkringar införs.

Finansutskottet har tidigare behandlat likalydande motioner angående kollektiva hemförsäkringar i betänkandena 1998/99:FiU28, 1997/98:FiU15 och 1996/97:FiU18. Motionsyrkanden om kollektiva hemförsäkringar har även behandlats av näringsutskottet vid ett flertal tillfällen, senast i betänkande 1993/94:NU5. Ett antal uttalanden rörande kollektiva hemförsäkringar har gjorts av olika myndigheter. För en redogörelse för dessa hänvisas till den tidigare riksdagsbehandlingen av frågan.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet har vid samtliga tillfällen då dessa frågor behandlats avstyrkt motionerna, och riksdagen har beslutat i enlighet med utskottets förslag. Utskottet anser alltså att det inte bör införas några särskilda rörelse- eller tillsynsregler för gruppförsäkringar. Som utskottet tidigare konstaterat bör de särförhållanden som råder för gruppförsäkringar beaktas inom ramen för de allmänna rörelseregler. Ett antal av dessa frågor rör ställningstaganden som i första hand bör göras inom ramen för en ny försäkringsavtalslagstiftning som för närvarande övervägs inom Justitiedepartementet.

Utskottet finner inte anledning att föreslå någon ändring av riksdagens tidigare ställningstaganden. Motionerna Fi701 (m) och Fi702 (m) avstyrks.

Försäkringsdiskriminering*Motionen*

I *motion Fi704* av Ulla Hoffmann m.fl. (v) anføres att försäkringsbolagen vad gäller privata pensionsförsäkringar har kvar en indelning mellan kvinnor och män. Kvinnor och män betalar in samma premie men kvinnor får för samma premie en lägre månadspension. Försäkringsbolagens resonemang blir märkligt eftersom det endast gäller pensionsförsäkringar. Motionärerna anser att försäkringsbolagens förhållningssätt är ohållbart. Jämställdhet mellan könen är ett övergripande mål för Sverige. Finansinspektionen bör få i uppdrag att utreda olika försäkringsbolags principer och vad de innebär i skillnader i utbetalningar mellan könen. Finansinspektionen bör vidare redovisa om existerande skillnader kan bedömas vara förenliga med principen om jämställdhet mellan könen samt lämna förslag till åtgärder för att undanröja diskriminerande särregler.

Finansutskottets ställningstagande

År 1994 meddelade Finansinspektionen att den inte ansåg att könsneutrala livförsäkringspremier stred mot försäkringsrörelselagens skälighetsprincip. Därefter har det varit en sak för varje försäkringsbolag att avgöra om livförsäkringspremierna skall vara könsneutrala. Skälighetsprincipen har numera utmönstrats ur försäkringsrörelselagen. Fr. o.m. den 1 januari 2000 gäller en ny allmän rörelseregler för försäkringsbolagen som bl.a. innebär att verksam-

heten skall bedrivas enligt god försäkringsstandard (1 kap.1 a § försäkringsrörelselagen).

Sveriges Försäkringsförbund har nyligen gjort en genomgång av förekomsten av könsneutrala premier inom bl.a. området privat försäkring. Av översynen framgår att alltför många försäkringsbolag tillhandahåller pensionsförsäkringar med könsneutrala premier.

På grund av det anförda anser inte utskottet att det finns anledning att föreslå någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen. Motion Fi704 (v) avstyrks.

1999/2000:FiU15
Utskottet

Kreditupplysning

Vilka uppgifter som bör få förekomma i kreditupplysningar

Motionen

Motionärerna i *motion 1998/99:Fi707* av Inga Berggren m.fl. (m, kd, c, fp) yrkandena 1 och 3 anser att s.k. flödesinformation skall få ingå i kreditupplysningar. Enligt motionärerna är sådan information viktig, men det krävs att informationen kontinuerligt uppdateras för att utgöra ett tillförlitligt underlag vid kreditprövningen. I syfte att göra kreditinformationen tydligare bör det också införas en bestämmelse som innebär att den som lämnar en kreditupplysning innehållande uppgift om att mål om betalningsföreläggande har inletts skall ange om svaranden har bestritt ansökan.

Finansutskottets ställningstagande

Likalydande motionsyrkande behandlades av utskottet senast i betänkande 1997/98:FiU15. Utskottet avstyrkte motionen med hänvisning till att frågan var föremål för överväganden inom Justitiedepartementet. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag. En proposition där den fråga motionärerna tar upp behandlas är aviserad att avlämnas till riksdagen i maj 2000. Utskottet anser alltså att detta arbete inte bör föregripas. Motion Fi707 (m, kd, c, fp) yrkandena 1 och 3 avstyrks.

System enligt den s.k. Schufamodellen

Motionen

I *motion 1998/99:Fi707* av Inga Berggren m.fl. (m, kd, c, fp) yrkande 2 anføres att konkurrensen på kreditupplysningsmarknaden bör underlättas ytterligare för att marknaden skall bli effektiv. Motionärerna förespråkar att ett system enligt den s.k. Schufamodellen bör införas i Sverige. Schufasystemet, som bl.a. tillämpas i Tyskland, är ett system med slutna användarkretsar där inte bara banker och kreditinstitut ingår utan även t.ex. handelsföretag. Den som söker kredit får underteckna en s.k. Schufaklausul som innebär att han eller hon är införstådd med att uppgifter om bl.a. kreditengagemang lämnas ut till användarkretsen i enlighet med Schufas regler. Om ett liknande system införs i Sverige skulle kretsen av företag som får tillgång till

relevant och färsk kreditinformation vidgas och samtidigt skulle konkurrensen mellan kreditupplysningsföretagen öka.

1999/2000:FiU15
Utskottet

Finansutskottets ställningstagande

Likalydande motionsyrkande behandlades av utskottet senast i betänkande 1997/98:FiU15. Utskottet anförde att ett system enligt den s.k. Schufamodellen i hög grad utgör en privaträttslig lösning som inte självklart bör regleras i författning. Utskottet konstaterade att EG:s dataskyddsdirektiv behandlar frågan om samtycke generellt skall krävas för databehandling av uppgifter om fysiska personer. Utskottet konstaterade vidare att frågan om hur EG:s dataskyddsdirektiv bör införlivas med svensk rätt är föremål för beredning inom Justitiedepartementet. Mot denna bakgrund avstyrkte utskottet motionen. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag. Den fråga motionärerna tar upp behandlas i en proposition som är aviserad att avlämnas till riksdagen i maj 2000. Utskottet finner inte anledning att frånga sitt tidigare ställningstagande. Motion Fi707 (m, kd, c, fp) yrkande 2 avstyrks.

Uppgift om skuldsanering i kreditupplysningar

Motionen

I *motion Fi703* av Bengt Silfverstrand (s) anføres att möjlighet till skuldsanering infördes år 1994. Svårt skuldsatta människor får leva på existensminimum i fem år i enlighet med skuldsaneringslagens bestämmelser. I förarbetena till skuldsaneringslagen uttalas att när gäldenären fullföljt sin femåriga betalningsplan bör han vara definitivt befriad från betalningsansvaret för de skulder som omfattas av skuldsaneringen. Här uppstår dock en konflikt med reglerna i kreditupplysningslagen som tillåter kreditupplysningsföretag att i upp till tre år efter avslutad skuldsanering ha med detta i en kreditupplysning. Konsekvenserna för de enskilda som avslutat en skuldsanering är förödande. Motionären anser att uppgifter om skuldsanering skall gallras tidigare än vad som gäller enligt nuvarande ordning. Riksdagen bör besluta om en sådan ändring i kreditupplysningslagen.

Finansutskottets ställningstagande

Inom Justitiedepartementet pågår ett arbete med en översyn av vissa frågor rörande skuldsanering. Den fråga som motionären tar upp behandlas i detta sammanhang. En departementspromemoria planeras vara klar under innevarande vår. Utskottet anser att detta arbete inte bör föregripas. Motion Fi703 (s) avstyrks.

Motionen

I *motion Fi706* av Rolf Åbjörnsson (kd) i denna del anförs att kreditupplysningslagens regler innebär att den omständigheten att en person döms till ett långvarigt fängelsestraff för allvarlig ekonomisk brottslighet inte får registreras i en kreditupplysning. Motionären anser att det är helt fel. Enligt motionären bör det inte vara möjligt att bli dömd för allvarlig ekonomisk brottslighet utan att omvärlden får kännedom om det. Motionären anser att det finns skäl att se över kreditupplysningslagen och föreslår att riksdagen hos regeringen begär en sådan översyn.

Finansutskottets ställningstagande

I 6 § kreditupplysningslagen finns bestämmelser som begränsar möjligheterna att i kreditupplysningsverksamhet samla in, lagra eller lämna ut uppgifter av särskilt känslig natur. Vissa sådana uppgifter får över huvud taget inte användas i kreditupplysningsssammanhang. Beträffande andra typer av uppgifter föreskrivs att de får förekomma i kreditupplysningsverksamhet endast efter medgivande från Datainspektionen. Detta gäller bl.a. uppgifter om begångna brott och om påföljder för brott. I paragrafens fjärde stycke finns en undantagsbestämmelse som innebär att det nyss nämnda kravet på Datainspektionens tillstånd för att använda uppgifter om bl.a. brott inte hindrar att vissa särskilt angivna uppgifter samlas in, lagras eller lämnas ut i kreditupplysningsverksamhet.

Bulvanutredningen föreslår i betänkandet (SOU 1998:47) Bulvaner och annat bl.a. en ändring i 6 § kreditupplysningslagen. Utredningen föreslår att kreditupplysningsföretagen skall ges möjlighet att förmedla uppgifter om lagakraftvunna domar och godkända strafförelägganden avseende ekonomisk brottslighet. Betänkandet har remissbehandlats och övervägs för närvarande inom Justitiedepartementet. En proposition är planerad att avlämnas i maj 2000. Utskottet anser inte att detta arbete bör föregripas. Motion Fi706 (kd) i denna del avstyrks.

Kreditupplysningar om ”smärre” betalningsförsummelser*Motionerna*

I *motion Fi706* av Rolf Åbjörnsson (kd) i denna del anförs att det har visat sig att flera telebolag gör en schabloniserad kreditbedömning uteslutande på grundval av erhållen kreditupplysning. En obetald parkeringsbot som är två år gammal kan alltså leda till att konsumenten inte har den valfrihet på telemarknaden som en konsument utan betalningsanmärkning har. Enligt motionären torde detta inte ha varit lagstiftarens avsikt. Motionären anser att det finns skäl att se över kreditupplysningslagen och föreslår att riksdagen hos regeringen begär en sådan översyn av kreditupplysningslagens regler.

I *motion Fi713* av Per Rosengren m.fl. (v) anförs att registreringar i olika upplysningsregister ofta får stora konsekvenser för den registrerade. Det är

inte ovanligt att personer hamnar i upplysningsregister på grund av en liten skatteskuld som betalas lite för sent. Motionärerna anser att ett sätt att komma till rätta med detta problem är att införa en beloppsgräns på t.ex. 3 000–5 000 kr. Detta bör ges regeringen till känna.

Gällande rätt

Enligt 7 § kreditupplysningslagen får kreditupplysningar om fysiska personer som inte är näringsidkare (personupplysningar) inte innehålla uppgifter om andra betalningsförsummelser än sådana som har slagits fast genom en domstols eller en annan myndighets avgörande eller åtgärd eller har lett till inledande av skuldsanering eller till betalningsinställelse, konkursansökan eller ackord.

Kreditupplysningar får inte innehålla uppgifter om kreditmissbruk (t.ex. överskridande av kreditgräns), utom när krediten har lämnats av ett företag som står under Finansinspektionens tillsyn (dvs. banker och kreditmarknadsföretag) och kredittagaren i avsevärd utsträckning överskridit den kreditgräns som gäller eller på annat sätt allvarligt missbrukat krediten (t.ex. skaffat sig en kredit under falska förutsättningar).

Om det finns särskilda skäl får Datainspektionen besluta att ett företag helt eller delvis skall undantas från de angivna bestämmelserna. De uppgifter som inte får lämnas ut får inte heller lagras i register som används i kreditupplysningsverksamhet.

Finansutskottets ställningstagande

Betalningsanmärkningen uppkommer när en fordran restförs, dvs. lämnas till kronofogdemyndigheten för indrivning. Den rättsliga prövning som föregått beslutet eller åtgärden har tidigare ansetts ge rimliga garantier för att betalningsanmärkningen är materiellt berättigad (se bl.a. prop. 1973:155 s. 96). Av en kreditupplysning framgår vilken skuld det är fråga om och skuldens storlek.

Registerförfattningsutredningen (dir. 1998:2) har bl.a. haft till uppgift att göra en översyn av de författningar som reglerar register inom skatteförvaltningen och exekutionsväsendet. I betänkandet (SOU 1999:105) Skatt Tull Exekution Normer för behandling av datauppgifter föreslår utredningen bl.a. vissa ändringar i sekretesslagen och kreditupplysningslagen. Förslaget innebär bl.a. att kreditupplysningsföretagens möjligheter att lämna uppgifter om förpliktelser i pågående mål hos kronofogdemyndigheten minskar. Registerförfattningsutredningens betänkande är föremål för remissbehandling.

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår att den fråga som motionärerna tar upp är föremål för överväganden inom Regeringskansliet. Utskottet finner därför inte anledning att föreslå någon riksdagens åtgärd med anledning av motionerna. Motionerna Fi706 (kd) i denna del och Fi713 (v) avstyrks.

Utskottet hemställer

1. beträffande *marknadsföring*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi705,
2. beträffande *kreditutveckling och kreditprövning*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi708,
3. beträffande *avgiftsinformation till fondsparare*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi710,
4. beträffande *lokala börser*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:N388 yrkande 22,
res. 1 (m, kd, fp) - motiv.
5. beträffande *kollektiva hemförsäkringar*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Fi701 och 1999/2000:Fi702,
res. 2 (m, kd, c, fp)
6. beträffande *försäkringsdiskriminering*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi704,
7. beträffande *vilka uppgifter som bör få förekomma i kreditupplysningar*
att riksdagen avslår motion 1998/1999:Fi707 yrkandena 1 och 3,
res. 3 (m, kd)
8. beträffande *system enligt den s.k. Schufamodellen*
att riksdagen avslår motion 1998/1999:Fi707 yrkande 2,
9. beträffande *uppgift om skuldsanering i kreditupplysningar*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi703,
10. beträffande *uppgifter om ekonomisk brottslighet*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi706 i denna del,
res. 4 (m, kd)
11. beträffande *kreditupplysningar om "smärre" betalningsförsummelser*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Fi706 i denna del och 1999/2000:Fi713.

Stockholm den 10 februari 2000

På finansutskottets vägnar

Jan Bergqvist

I beslutet har deltagit: Jan Bergqvist (s), Gunnar Hökmark (m), Bengt Silfverstrand (s), Lisbet Calner (s), Johan Lönnroth (v), Lennart Hedquist (m), Sonia Karlsson (s), Fredrik Reinfeldt (m), Sven-Erik Österberg (s), Siv Holma (v), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Matz Hammarström (mp), Lena Ek (c), Karin Pilsäter (fp), Hans Hoff (s) och Göran Hägglund (kd).

1. Lokala börser (mom. 4, motiveringen) (m, kd, fp)

Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Karin Pilsäter (fp) och Göran Hägglund (kd) anser att finansutskottets ställningstagande under rubriken *Lokala börser* bort ha följande lydelse:

En ny börslagstiftning trädde i kraft den 1 januari 1993 (prop. 1991/92:113, bet. 1991/92:NU26, rskr. 1991/92:321). Den nya lagstiftningen innebar flera förändringar. Det legala monopol som Stockholms fondbörs hade på att organisera handel med fondpapper – främst aktier och obligationer – avskaffades. Börslagstiftningen utvidgades samtidigt till att inbegripa handel med alla slag av finansiella instrument. Därigenom kom bl.a. derivatinstrument såsom optioner och terminer att omfattas.

Fri etableringsrätt och fri konkurrens mellan börser utgör två grundprinciper i det nya regelverket. Kännetecknande är också att det är frivilligt att söka börsauktorisering. Genom den nya börslagstiftningen infördes auktoriserad marknadsplats som en alternativ auktoriseringsform till börs. Kraven på en sådan auktoriserad marknadsplats är i vissa avseenden lägre än vad som gäller för en auktoriserad börs.

Utskottet har tidigare behandlat ett liknande motionsyrkande (bet. 1997/98:FiU21). Utskottet avstyrkte motionen med motiveringen att utskottet inte ansåg att det fanns någon anledning för riksdagen att begära att regeringen skulle ta särskilda initiativ för att stimulera framkomsten av regionala marknadsplatser. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag. Utskottet anser inte att det finns skäl att föreslå någon ändring av riksdagens tidigare ställningstagande. Motion N388 (mp) yrkande 22 avstyrks.

2. Kollektiva hemförsäkringar (mom. 5) (m, kd, c, fp)

Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Lena Ek (c), Karin Pilsäter (fp) och Göran Hägglund (kd) anser

dels att finansutskottets ställningstagande under rubriken *Kollektiva hemförsäkringar (gruppförsäkringar)* bort ha följande lydelse:

Alltsedan 1982 har frågan om kollektiva hemförsäkringar med obligatorisk anslutning varit föremål för stark kritik. Frågan har återigen aktualiserats genom det ramavtal som tecknats mellan LO och Folksam och som ger de olika LO-förbunden möjlighet att teckna kollektiva hemförsäkringar som omfattar samtliga medlemmar.

Förhållandet att fackliga organisationer tecknar kollektiva sakförsäkringar för medlemskollektivet utan individuell anslutning innebär att enskilda medlemmar tvingas underkasta sig fackliga beslut inom områden som helt saknar anknytning till anställningen. Utan samband med den anställdes intressen i egenskap av arbetstagare vidgar den fackliga organisationen sitt verksamhetsområde in i medlemmarnas privata sfär på ett sätt som försätter den enskilde fackmedlemmen i ett underläge.

När en facklig organisation tecknar sakförsäkring för medlemmar kollektivt, utan intresseanmälan, binds den enskilde fackföreningsmedlemmen till ett visst försäkringsbolag och till en viss försäkringsprodukt, utan att medlemmen ges reell möjlighet att själv välja det som passar honom eller henne bäst. Det finns också en uppenbar risk för att ett hushåll dubbelförsäkras, eller t.o.m. trippelförsäkras.

Det är inte rimligt att en enskild person, som är medlem i en facklig organisation som skall tillvarata hans eller hennes intressen som arbetstagare, därmed också måste acceptera ingrepp i den privata ekonomin för ändamål som inte har någon anknytning till arbetsförhållandena. Den enskilda organisationsmedlemmen måste skyddas från kollektiva försäkringslösningar som inskränker valfriheten, kränker den personliga integriteten och försätter individen i underläge. Kollektiv sakförsäkring bör därför vara baserad på individuell anslutning.

Kollektiva sakförsäkringar utan krav på individuell anslutning, som tecknas utan upphandlingsförfarande, med ensidigt gynnande av ett försäkringsbolag och på andra grunder än affärsmässiga, sätter den fria konkurrensen på försäkringsmarknaden ur spel. Kollektivets medlemmar mister sin valfrihet, samtidigt som försäkringslösningar för dem som inte tillhör kollektivet riskerar att bli dyrare. Bristen på sund konkurrens på försäkringsområdet kan försvåra för den som inte tillhör en organisation att få försäkringsskydd till rimlig kostnad. Dessutom föreligger en uppenbar risk för att det uppkommer en monopolliknande situation på försäkringsmarknaden, vilket måste undvikas. Bland annat av dessa skäl är det viktigt att kollektiv sakförsäkring upphandlas i fri konkurrens på lika villkor.

Även om det finns en reservationsrätt är anslutningsformen en form av negativ avtalsbindning som inte är tillåten på marknaden i övrigt. Det saknas i dag klara regler för de enskilda medlemmarnas ställning i förhållande till medlemsorganisationerna. Det finns därför behov av en lagstiftning som klargör hur långt organisationers befogenheter sträcker sig i förhållande till den enskilde medlemmen.

Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Fi701 (m) och Fi702 (m) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *kollektiva hemförsäkringar*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Fi701 och 1999/2000:Fi702 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Vilka uppgifter som bör få förekomma i kreditupplysningar (mom. 7) (m, kd)

Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m) och Göran Hägglund (kd) anser

dels att finansutskottets ställningstagande under rubriken Vilka uppgifter som bör få förekomma i kreditupplysningar bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att en effektiv kreditupplysningsverksamhet ökar säkerheten i näringslivet och främjar den ekonomiska utvecklingen. En kreditupplysning måste vara en färskvara för att samhället skall få tillgång till en effektiv kreditprövning. I likhet med motionärerna anser utskottet att det vore mycket värdefullt om flödesinformation fick användas i kreditupplysningar. Utskottet vill understryka att en bred användning av flödesinformation är möjlig enligt gällande lag men att detta inte har godtagits av Datainspektionen. En proposition där denna fråga behandlas är aviserad att avlämnas till riksdagen i maj 2000. Utskottet utgår från att de synpunkter som utskottet redovisat kommer att beaktas i det pågående arbetet.

I sammanhanget vill utskottet också nämna att det torde vara lämpligt att överväga om det bör införas en skyldighet för den som lämnar en kreditupplysning innehållande uppgift om att mål om betalningsföreläggande har inletts att även ange om motparten har bestritt ansökan.

Vad utskottet anfört med anledning av motion 1998/99:Fi707 (m, kd, c, fp) yrkandena 1 och 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. *beträffande vilka uppgifter som bör få förekomma i kreditupplysningar*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Fi707 yrkandena 1 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Uppgifter om ekonomisk brottslighet (mom. 10) (m, kd)

Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m) och Göran Hägglund (kd) anser

dels att finansutskottets ställningstagande under rubriken *Uppgifter om ekonomisk brottslighet* bort ha följande lydelse:

Kreditupplysningslagens regler innebär att den omständigheten att en person döms till ett långvarigt fängelsestraff för allvarlig ekonomisk brottslighet inte får registreras i en kreditupplysning. Utskottet anser att det är helt fel. Själva grunden för svensk rättskipning är att den skall ske offentligt och inför allas åsyn. Utskottet anser att det inte skall vara möjligt att bli dömd för allvarlig ekonomisk brottslighet utan att omvärlden får kännedom om det. Utskottet anser därför att det finns skäl för regeringen att se över kreditupplysningslagen i detta avseende. Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi706 (kd) i denna del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. *beträffande uppgifter om ekonomisk brottslighet*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Fi706 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Avgiftsinformation till fondsparare (mom. 3) (m, kd, fp)

Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Karin Pilsäter (fp) och Göran Hägg-lund (kd) anför:

Vi vill erinra om att vi i de tidigare lagstiftningsärendena har motsatt oss regeringens förslag till regler om individuell kostnadsinformation till fond-andelsägare (bet. 1998/99:FiU7 och bet. 1998/99:FiU21).

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Motionsyrkanden angående finansmarknaden	1
Motionsyrkanden angående försäkringsrörelse	1
Motionsyrkanden angående kreditupplysning.....	2
Utskottet	3
Finansmarknaden	3
Marknadsföring	3
Kreditutveckling och kreditprövning	4
Avgiftsinformation till fondsparare.....	5
Lokala börser.....	6
Försäkringsrörelse.....	7
Kollektiva hemförsäkringar (gruppförsäkringar)	7
Försäkringsdiskriminering	8
Kreditupplysning	9
Vilka uppgifter som bör få förekomma i kreditupplysningar	9
System enligt den s.k. Schufamodellen	9
Uppgift om skuldsanering i kreditupplysningar	10
Uppgifter om ekonomisk brottslighet.....	11
Kreditupplysningar om ”smärre” betalningsförsummelser	11
Hemställan	13
Reservationer.....	14
1. Lokala börser (mom. 4, motiveringen) (m, kd, fp).....	14
2. Kollektiva hemförsäkringar (mom. 5) (m, kd, c, fp).....	14
3. Vilka uppgifter som bör få förekomma i kreditupplysningar (mom. 7) (m, kd).....	15
4. Uppgifter om ekonomisk brottslighet (mom. 10) (m, kd).....	16
Särskilt yttrande.....	17
Avgiftsinformation till fondsparare (mom. 3) (m, kd, fp).....	17